

Тухтабасва Н. І.,
здобувачка вищої освіти, першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:
Зоріна О. А.,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ БАРТЕРНИХ ОПЕРАЦІЙ У ГАЛУЗІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасному світі бартерні операції вже не є новизною. Враховуючи економічну кризу в Україні, бартерні операції набирають все більшої популярності. Тому, доцільно розглянути особливості обліку бартерних операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД).

Особливості обліку бартерних операцій розглядалися у працях багатьох науковців, але незважаючи на велику кількість наукових праць та дослідження, проблема обліку бартерних операцій залишається відкритим питанням.

Правова база при здійсненні бартерних операцій представлена у таблиці 1.

Таблиця 1

Правова база бартерних операцій

Назва закону	Зміст
Закон №351 «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності»	Цей Закон встановлює режим здійснення товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності, відповідальність за порушення його норм та визначає повноваження і функції державних органів під час здійснення контролю за проведенням таких операцій. [1]
Закон № 959 «Про зовнішньоекономічну діяльність»	Цей Закон має на меті запровадити правове регулювання всіх видів зовнішньоекономічної діяльності в Україні, включаючи зовнішню торгівлю, економічне, науково-технічне співробітництво, спеціалізацію та кооперацію в галузі виробництва, науки і техніки, економічні зв'язки в
Закон № 959 «Про зовнішньоекономічну діяльність»	галузі будівництва, транспорту, експедиторських, страхових, розрахункових, кредитних та інших банківських операцій, надання різноманітних послуг. [2]

Облік бартерних операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності має свої особливості, оскільки вони відрізняються від звичайних купівельно-продажних операцій. **Основні особливості обліку бартерних операцій у зовнішній торгівлі можуть включати такі аспекти:**

1. Визначення об'єкта оподаткування: Оскільки у бартерних операціях товари або послуги обмінюються безпосередньо один на одного, не

використовуючи гроші, необхідно чітко визначити, як встановлювати об'єм операції для цілей оподаткування.

2. Оцінка товарів або послуг: Необхідно визначити методику оцінки товарів або послуг, що обмінюються, оскільки їх вартість може відрізнятись від ціни, зафіксованої на ринку.

3. Бухгалтерський облік: Бартерні операції вимагають відповідного бухгалтерського обліку, який враховує як вартість отриманих товарів чи послуг, так і вартість наданих товарів чи послуг.

4. Особливості укладання договорів: Договори у бартерних операціях мають включати специфікації щодо обмінюваних товарів або послуг, їхньої якості, кількості та інших умов, що впливають на розрахунок вартості.

5. Валютні ризики: У разі бартерних операцій можуть виникати валютні ризики, особливо якщо обмінювані товари або послуги мають відмінні валютні ставки або коливаються у ціні в різних валютах.

6. Оцінка ефективності операцій: Оскільки бартерні операції можуть мати іншу природу та структуру, порівняно з операціями купівлі-продажу, необхідно ретельно аналізувати їхню ефективність та вигідність для обох сторін.

7. Юридичні аспекти: Важливо враховувати юридичні аспекти бартерних операцій, зокрема, правові обмеження, регулюючі стосунки між партнерами та податкове законодавство, що регулює такі операції.

8. Ці особливості важливо враховувати при обліку бартерних операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності для забезпечення точності та відповідності законодавству.

При бартерних операціях складають бартерний договір. У договорі зазначають:

- Загальна вартість товарів
- Оцінка товарів.

В бухгалтерському обліку статті балансу про грошові кошти, а також про активи й зобов'язання, які будуть отримані або сплачено у фіксованій (або визначеній) сумі грошей або їх еквівалентів є монетарні статті. Тобто, це статті балансу, як про наявні в підприємства грошові кошти в іноземній валюті, так і про валютну заборгованість, яку необхідно погасити грошовими валютними коштами [3].

Особливими видами доходів і витрат, що виникають при перерахунку монетарних статей (крім тих, які виникають від вкладень в господарські одиниці за межами України) та відображаються у Звіті про фінансові результати є курсові різниці [5]. Відповідно до НП(с)БО 21, курсова різниця - різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах [4].

Для відображення в обліку курсових різниць, використовують субрахунки:

- 714 «Дохід від операційної курсової різниці»
- 945 «Витрати від операційної курсової різниці».

Неопераційні курсові різниці обліковуються за кредитом субрахунку 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці» та за дебетом субрахунку 945 «Витрати від операційної курсової різниці».

Таким чином, проаналізувавши питання бартерних операцій у галузі ЗЕД можна зробити такі висновки:

- При здійсненні бартерних операцій у галузі ЗЕД необхідно спиратися на Закон №351 «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності», Закон № 959 «Про зовнішньоекономічну діяльність» та НП(С)БО 21.
- Особливістю розрахунку бартерних операцій є відсутність грошових потоків, лише розрахунок товаром.
- Обмін може проводитись як подібними, так і не подібними товарами.
- Вартість товарів має бути однаковою.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності» від 23.12.1998 № 351-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/351-14#Text>

2. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 №959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №21 «Вплив змін валютних курсів»: наказом Міністерства фінансів України від 10.08.2000 №193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text>